

Hallintovaliokunta

Asiantuntijalausunto hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta HE 27/2024 vp

Aalto-yliopisto kiittää hallintovaliokuntaa pyynnöstä asiantuntijan kuulemiseen ja kirjalliseen asiantuntijalausuntoon. Kansalaisuuslain muutokset vaikuttavat Suomessa asuviin kansainvälisiin osajiin sekä suomalaisten organisaatioiden veto- ja pitovoimaan globaalissa osajakilpailussa. Lausunnossa tarkastellaan esitystä yliopiston sekä työ- ja opiskeluperäisen maahanmuuton näkökulmista.

Aalto-yliopiston kansallisena tehtävänä on vahvistaa maamme innovaatiokykyä ensiluokkaisen tutkimuksen ja koulutuksen keinoin. Ensiluokkainen tutkimus ja siihen perustuva opetus edellyttävät kansainvälistä yhteistyötä ja liikkuvuutta eri muodoissa. Yliopisto on arvioitu maailman 53. kansainvälisimmäksi yliopistoksi ja maailman 40. parhaaksi nuoreksi yliopistoksi (Times Higher Education 2023). Opiskelijoita ja henkilöstöä on yli sadasta eri maasta.

Asumisaikaedellytys ja siitä poikkeaminen

Esityksessä kansalaistamiseen edellytettävä asumisaika nostettaisiin viidestä kahdeksaan vuoteen. Kansalaisuudettoman, Suomen kansalaisen puolison, kielitaitoedellytyksen täyttävän hakijan ja 15 vuotta täyttäneen lapsen osalta asumisaikaa nostettaisiin yhdellä vuodella viiteen vuoteen. Poikkeukset ovat perusteltuja ja kannustavat pysyvästi Suomeen asettuneita, kansalaisuuden hakemisesta kiinnostuneita ripeään kotimaisten kielen opiskeluun. Asumisaikaedellytyksen nostaminen nykyisestä ei kuitenkaan ole perusteltua.

Esitykseen kirjattuna keskeisenä tavoitteena on kannustaa maahanmuuttajia kotoutumaan ja pyrkiä vaikuttamaan siihen, että henkilöllä olisi kansalaisuuden saadessaan riittävät valmiudet suomalaisessa yhteiskunnassa elämiseen muun muassa kielitaidon ja oman toimeentulon näkökulmasta. Tavoitteesta huolimatta käytännössä esityksessä asumisaikaa pidentäisivät Suomessa hankittu koulutus ja suomalaisen työnantajan lähettämänä tehty työ.

Asumisaikaan hyväksyttävä oleskelu 15 §

Hallituksen esitys noudattaa nykytilaa: Kansalaisuuden asumisaikaa laskettaessa huomioidaan tilapäisellä oleskeluluvalla (B) oleskellusta ajasta puolet, kun sitä seuraa jatkuva oleskelulupa (A). Huhtikuuhun 2022 asti opiskelijoiden oleskeluluvat myönnettiin aina tilapäisenä (B)

ja vasta sen jälkeen jatkuvana (A). Käytännössä esitys tarkoittaa sitä, että korkeakouluopiskelijoina Suomeen muuttaneilta edellytetään kansalaisuuteen pidempää asumisaikaa kuin muista syistä maahan muuttaneilta.

Esityksessä ei perustella tietyn lupatyypin laskemista puolikkaana, eikä siihen ole perusteita. Kyseistä kohtaa koskeva lausuntopalaute todetaan ministeriön lausuntoyhteenvedossa, mutta palautetta ei mainita esityksessä. Esitykseen kirjattujen tavoitteiden valossa tilapäisellä oleskeluluvalla oleskelu tulisi ottaa huomioon täysimääräisesti, kun sitä on seurannut asuminen Suomessa jatkuvalla oleskeluluvalla.

Asumisaikaan hyväksyttävät ulkomaanpäivät 16 §

Sääntelyä muutettaisiin kokonaisvaltaisesti, ja selkeys ja ennakoitavuus ovat kannatettavia periaatteita. Esitys ei kuitenkaan ole kokonaisuutena kannatettava. Asumisaikaan hyväksyttävien ulkomaanpäivien määrää vähennettäisiin taulukon mukaan yli kahdesta vuodesta 365 päivään samalla kun asumisaikaedellytys pidentyy. Ulkomailla olon syillä ei olisi merkitystä ulkomaanpäivien laskennan kannalta. Käytännössä siis runsaat ulkomaanpäivät viivästyttäisivät asumisajan täyttymistä ja siten kansalaisuuden saamista, vaikka niiden syy olisi suomalaisen työnantajan palveluksessa toimiminen. Ulkomaanjaksot kuuluvat akateemisen työn luonteeseen ja tutkijoiden urajärjestelmään Aalto-yliopistossa. Kansainvälistä yhteistyötä tekevät organisaatiot ja Suomessa uraa tekevät ihmiset joutuisivat harkitsemaan yhä tarkemmin yhteistyömahdollisuuksiin tarttumista.

Esityksessä todetaan, että hyväksyttävistä ulkomaanpäivistä poikkeaminen työn tai opiskelun perusteella olisi lisännyt ulkomaanmatkoihin liittyvää viranomaisen harkintaa, asian selvittämisen tarvetta ja siten myös työmäärää. Pidemmistä, eniten asumisaikaan vaikuttavista ulkomaan komennuksista ja opiskelijavaihdoista on kuitenkin jo saatavilla todistuksia. Yli kuukauden mittaisille ulkomaan komennuksille tehdään komennussopimus. Komennuksia varten haetaan myös viranomaispäätös Suomen asumisperusteiseen sosiaaliturvaan kuulumisesta komennuksen aikana. Todistusten toimittaminen tai datalähteiden hyödyntäminen tehostaisivat Maahanmuuttoviraston valvontaa.

Luvussa 5.2. todetaan, että Ruotsissa asumisaikaedellytyksestä voidaan poiketa sillä perusteella, että kyseessä on ruotsalaisen yrityksen ulkomailla työskentelevä työntekijä. Ruotsin kansalaisuuslaki myös mahdollistaa poikkeamisen asumisajasta yksilöllisen arvioinnin perusteella. Norjassa puolestaan voidaan poiketa esimerkiksi ulkomaille lähetetyn Norjan kansalaisen puolison asumisajasta.